

CUVÎNT ÎNAINTE

Această lucrare este complementară scrierii mele precedente, *L'évolution des dogmes*. Ea își trage sevele din aceleași idei călăuzitoare, dar în loc să considere *in abstracto* afirmațiile dogmatice ale religiilor în general, se străduiește să înțeleagă și să explice viața unei religii anume, studiată în datele ei concrete. Înainte de orice, așadar, lucrarea se ocupă de fapte, de cursul și înlănțuirea lor, de determinarea lor. Ea încearcă să refacă o istorie în trăsăturile ei generale spre a dovedi, pe cât este posibil, că nu doar în ceea ce privește dogmele, dar chiar în complexitatea organică a întregului ei, o religie se supune legilor evoluției.

Religia împrumută de la mediul social în care se constituie elementele prime care îi formează substanța și care, organizându-se, îi dau viață. Suferind transformări mai mult sau mai puțin profunde ale organelor ei, ea se adaptează exigențelor mediilor succesive și diverse în care se află, o dată transportată. Ca orice organism viu, ea elimină treptat elementele uzate și inerte, asimilează altele pe care mediul i le furnizează și care îi regenerează carnea și sîngele, pînă în ziua în care –printr-o inevitabilă consecință a existenței temporale– jocul facultăților sale de adaptare încetinește, apoi se oprește. În acel moment, ea devine incapabilă de a se elibera de elementele inerte ori dăunătoare ce se acumulează în ea, incapabilă totodată în a se hrăni din viață; răceala morții o învăluie treptat, și vine vremea în care nu mai poate decît să genereze –din propria-i descompunere– un nou organism religios, pe care un asemănător destin l-așteaptă.

Neîndoios, aceasta este o lege a spiritului uman, prin care religiile se nasc, trăiesc și mor, prin care –diferit de sine prin cîteva trăsături, din ev în ev ridicîndu-se spre un ideal neștiut, dar pe care unii cred a-l întrezări, totuși– același fenomen se dezvoltă, sfîrșește și începe neostoit.

Obiectul principal al studiului nostru îl va constitui creștinismul. Vom încerca să explicăm viața acestuia din primele secole ale existenței sale, secole spre care ne vom apleca cu deosebire. Precum în lucrarea al cărei titlu l-am amintit, și aici vom face apropieri între faptele de istorie creștină și cele ale altor religii. Trăiește în noi, un puternic atavism –dificil de

dezrădăcinat și care a fost cultivat de cultura romano-creștină– conform căruia creștinismul nu ar fi o religie ca toate celelalte, că el, adică, nu s-a născut, nu a parcurs un drum lung pînă la noi –urmînd căi excepționale– și că nu va pieri vreodată. Simpla comparație poate spulbera această iluzie și o poate înlocui cu o viziune descurajantă –nu spun invers–, dar măcar exactă, a realității istorice. Oare nu prin curajul de a privi în față ceea ce a fost și ceea ce este –mai degrabă decît căznindu-se să ascundă adevărul faptelor sub vălurile viselor sale și sub găteala dorințelor sale– se va ridica omul la înțelegerea deplină a destinului și a datoriei sale?¹

Se înțelege că eseul de față nu are îndrăzneala de a se prezenta ca tablou complex al istoriei începuturilor creștinismului, că el nu vrea decît să arate –sub o formă accesibilă tuturor și urmînd un plan pe care îl socotește a fi demonstrativ– un complex de fapte și de considerațiuni ce fac inteligibilă desfășurarea acestei istorii. S-a întîmplat, mai ales în primele capitole, să fac afirmații importante fără a le însoți de întregul aparat de probe. Este evident că, într-o schiță de genul acesteia, discuțiile amănunțite de exegeză nu-și găsesc nicicum locul. Sper ca cititorul, considerînd cei cincisprezece ani de studii critice asupra *Noului Testament*, pe care i-am petrecut la Sorbona, să-mi acorde binevoitoarea sa încredere, pînă la a presupune că nu afirm nimic la care să nu fi reflectat îndelung și profund².

---

¹ După prezentarea sintetică de la pagina precedentă, aplicabilă nu doar organismelor vii și terestre, ci și corpurilor universului –prin care autorul indică perspectiva și temeliile concepției generale pe care se situează –, în acest loc își definește poziția fundamentală cu privire la modul de concepere a științei și cunoașterii umane: căutarea adevărului științific. În acest fel, el respinge tehnicile retorice prin care se strecoară îndoiala „filozofică” în sufletele oamenilor spre a relativiza valabilitatea adevărurilor științifice și a instaura domnia credinței. Apoi, el denunță pasul următor, prin care relativismul astfel instaurat cu privire la toate doctrinele științifice, ideologiile și religiile, este depășit nu pe cale științifică, ci pe calea apelului la credință –sprijinit pe tendința direască a ființei către certitudine, în fond, către asigurarea supraviețuirii– prin care o religie, în acest caz, creștinismul, își autoproclamă caracterul aparte, de adevăr unic și absolut, bazat pe și legitimat de revelația divină. Științificitatea perspectivei autorului este caracteristica dominantă și unică a întregii sale scrieri. (n.trad.)

² De altfel, am intenția de a publica în curînd diverse studii în care se va putea găsi ceea ce n-am putut include aici. Renunț la a da o *bibliografie*, care, în mod inutil, ar ocupa mult